

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МЕДИЦИНИ ТА ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНО-МЕДИЧНИХ НАУК

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 11 ПАТОФІЗІОЛОГІЯ ТА ПАТОМОРФОЛОГІЯ

Освітньо-професійна програма: МЕДСЕСТРИНСТВО
Рівень вищої освіти - Перший (бакалаврський) рівень
Кваліфікація освітня - Бакалавр
Галузь знань 22 Охорона здоров'я
Спеціальність **223 Медсестринство**

Розробники і викладачі (зазначаються розробники і викладачі, які викладають дисципліну - посада, наук. ступінь, вчене звання, П.І.Б.)	Контактний тел.	E-mail
Доцент кафедри загально-медичних наук, к.мед.н. Кучеренко Микола Петрович	050-395-32-33	docnickolask@gmail.com

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Програма дисципліни " ПАТОФІЗІОЛОГІЯ ТА ПАТОМОРФОЛОГІЯ " складена в відповідності до освітньо-кваліфікаційної програми та освітньо-професійної програми підготовки молодшого медичного спеціаліста у вищих медичних навчальних закладах I—III рівня акредитації.
Патолофізіологія — наука про загальні закономірності виникнення, розвитку й закінчення хвороби. Основна мета патолофізіології як навчальної дисципліни — закласти теоретичні основи розуміння студентами етіології, патогенезу і клінічних проявів хвороби через засвоєння нозології, типових патологічних процесів і патолофізіології органів і систем, розкриття основних положень учення про хворобу, пояснення суті хвороботворного впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на організм. Ця дисципліна розкриває основні закономірності структурно-функціональних порушень

і змін, які виникають під впливом патогенних чинників, закономірності розвитку захворювань окремих органів і систем, які спостерігають у клінічній практиці.

Патоморфологія — наука, що вивчає структурні основи хвороби на різних рівнях (системному, органному, клітинному); зазначає роль патоморфологічної служби в системі охорони здоров'я України, роз'яснює суть основних патоморфологічних процесів та дає можливість отримати знання про патоморфологічні зміни при хворобах органів дихання, серцево-судинної системи, органів травлення та сечової і статевій системи.

Мета вивчення дисципліни: дати студентам знання з основних розділів патологічної морфології та патологічної фізіології, які необхідні для правильного та глибокого засвоєння клінічних дисциплін, формування в майбутніх медичних працівників розуміння причин і механізмів перебігу патологічних процесів у організмі людини.

Зміст програми " ПАТОФІЗІОЛОГІЯ ТА ПАТОМОРФОЛОГІЯ " передбачає використання знань з анатомії і фізіології. Знання патоморфології і патофізіології професійно інтегровані в спеціальні дисципліни ОПП.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «ПАТОФІЗІОЛОГІЯ ТА ПАТОМОРФОЛОГІЯ» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 10. Здатність приймати обґрунтовані рішення

ЗК 11. Здатність працювати в команді

Спеціальні (фахові) компетентності

СК 08. Профілактична діяльність медичної сестри, направлена на збереження і зміцнення здоров'я, попередження захворювань пацієнта та членів його родини.

СК 13. Здатність виявляти зв'язок клінічних проявів захворювань з результатами додаткових методів дослідження.

СК 18. Здатність працювати за принципами доказової медицини.

СК 19. Здатність використовувати протоколи для стратифікації ризиків та прогнозу для одужання і якості життя.

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН-2 Проводити діагностику згідно спеціалізації: виявляти та оцінювати проблеми пацієнта.

ПРН-13 Належно виконувати медичні маніпуляції з метою проведення заходів щодо стабілізації функціонального стану організму.

ПРН-22 Здатність до профілактичної діяльності медичної сестри, яка направлена на збереження і зміцнення здоров'я, попередження захворювань пацієнта та членів його родини.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною Знання:

- останні досягнення патоморфології та патофізіології;
- принципи класифікації хвороб;
- вплив зовнішнього середовища на розвиток хвороб;
- патоморфоз захворювань;
- про основні методи патоморфологічних і патофізіологічних досліджень.

Уміння:

- пояснювати механізми розвитку патологічних процесів;
- інтерпретувати морфологічну картину захворювань;
- аналізувати результати патофізіологічного експерименту;
- порівнювати механізми розвитку патологічних процесів;
- визначати основну ланку патогенезу захворювання; — вирішувати тестові контрольні завдання.

Навички:

Вивчення тем передбачає уміння використовувати основні методи медсестринського обстеження пацієнтів різного профілю; - інтерпретувати результати додаткових методів дослідження; - обґрунтовувати призначення етіотропної, патогенетичної та симптоматичної терапії

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом	Вид заняття (денне відділення / заочне відділення)	Ознаки курсу
---------	---	--------------

ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
бкредита	180 год.	28 год	42 годин	110 год.	2 курс	III - IV семестр	Обов'язкова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1.	Предмет, завдання і методи патоморфології. Поняття про морфогенез, патогенез і нозологію	8	2	-	6
2.	Загальне вчення про хворобу. Патогенна дія на організм факторів зовнішнього середовища. Роль спадковості і конституції в розвитку патології	8	2	2	4
3.	Основні патоморфологічні процеси. Альтерація. Дистрофії. Регенерація	8		2	6
4.	Імунопатологічні процеси. Реактивність організму. Алергія. Патофізіологія імунної системи	8	2	2	4
5.	Порушення кровообігу, пристосування та компенсація. Патофізіологія кровообігу. Гіпоксія	8		2	6
6.	Запалення. Етіологія, патогенез, класифікація. Патофізіологія запалення. Гарячка	8	2	2	4
7.	Пухлинний ріст, ознаки, види росту пухлин. Типові порушення обміну речовин. Голодування	8		2	6
8.	Патоморфологія захворювань системи крові	8	2	2	4
9.	Загальна характеристика патофізіологічних змін при захворюваннях системи крові	8		2	6
10.	Патоморфологія захворювань органів дихання	8		2	6
11.	Патофізіологія дихання. Недостатність дихання	8	2	2	4
12.	Патоморфологія захворювань органів серцево-судинної системи	10	2	2	6
13.	Патофізіологія системного кровообігу	8		2	6
14.	Патоморфологія захворювань органів травного каналу, печінки і жовчовивідних шляхів	8	2	2	4
15.	Порушення травлення	8		2	6
16.	Недостатність печінки	8		2	6
17.	Інфекційні хвороби	8	2	2	4
18.	Патоморфологія захворювань органів сечової і статеві систем	8	2	2	4
19.	Порушення функцій нирок. Характеристика захворювань нирок	8	2	2	4

20.	Патоморфологія вагітності, постпартального і перинатального періодів	10	2	2	6
21.	Патофізіологія порушення функцій нервової системи	8	2	2	4
22.	Патофізіологія порушення функцій ендокринної системи	8	2	2	4
ІСПИТ					
	Усього	180	28	42	110

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Студенти отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі Moodle.

Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізі інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, студенти отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою. Здобувачі освіти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності.

6. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Опановуючи зміст навчальної дисципліни здобувач повинен:

1. *дотримуватися принципів академічної доброчесності:*

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;
- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;
- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

2. *не допускати академічний плагіат* - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (відповідно до ст. 69 Закону України «Про вищу освіту»): копіювання, перефразування, компіляція, використання інформації з джерела без посилання на це джерело, подання як власних робіт, виконання на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання тощо.

7 ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

№	Тема	Кількість годин

з/п		Практичн і заняття
1.	Загальне вчення про хворобу. Патогенна дія на організм факторів зовнішнього середовища. Роль спадковості і конституції в розвитку патології	2
2.	Основні патоморфологічні процеси. Альтерація. Дистрофії. Регенерація	2
3.	Імунопатологічні процеси. Реактивність організму. Алергія. Патофізіологія імунної системи	2
4.	Порушення кровообігу, пристосування та компенсація. Патофізіологія кровообігу. Гіпоксія	2
5.	Запалення. Етіологія, патогенез, класифікація. Патофізіологія запалення. Гарячка	2
6.	Пухлинний ріст, ознаки, види росту пухлин. Типові порушення обміну речовин. Голодування	2
7.	Патоморфологія захворювань системи крові	2
8.	Загальна характеристика патофізіологічних змін при захворюваннях системи крові	2
9.	Патоморфологія захворювань органів дихання	2
10.	Патофізіологія дихання. Недостатність дихання	2
11.	Патоморфологія захворювань органів серцево-судинної системи	2
12.	Патофізіологія системного кровообігу	2
13.	Патоморфологія захворювань органів травного каналу, печінки і жовчовивідних шляхів	2
14.	Порушення травлення	2
15.	Недостатність печінки	2
16.	Інфекційні хвороби	2
17.	Патоморфологія захворювань органів сечової і статеві систем	2
18.	Порушення функцій нирок. Характеристика захворювань нирок	2
19.	Патоморфологія вагітності, постпартального і перинатального періодів	2
20.	Патофізіологія порушення функцій нервової системи	2
21.	Патофізіологія порушення функцій ендокринної системи	2
	Усього	42

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Предмет, завдання і методи патоморфології. Поняття про морфогенез, патогенез і нозологію	6

2	Загальне вчення про хворобу. Патогенна дія на організм факторів зовнішнього середовища. Роль спадковості і конституції в розвитку патології	4
3	Основні патоморфологічні процеси. Альтерація. Дистрофії. Регенерація	6
4	Імунопатологічні процеси. Реактивність організму. Алергія. Патофізіологія імунної системи	4
5	Порушення кровообігу, пристосування та компенсація. Патофізіологія кровообігу. Гіпоксія	6
6	Запалення. Етіологія, патогенез, класифікація. Патофізіологія запалення. Гарячка	4
7	Пухлинний ріст, ознаки, види росту пухлин. Типові порушення обміну речовин. Голодування	6
8	Патоморфологія захворювань системи крові	4
9	Загальна характеристика патофізіологічних змін при захворюваннях системи крові	6
10	Патоморфологія захворювань органів дихання	6
11	Патофізіологія дихання. Недостатність дихання	4
12	Патоморфологія захворювань органів серцево-судинної системи	6
13	Патофізіологія системного кровообігу	6
14	Патоморфологія захворювань органів травного каналу, печінки і жовчовивідних шляхів	4
15	Порушення травлення	6
16	Недостатність печінки	6
17	Інфекційні хвороби	4
18	Патоморфологія захворювань органів сечової і статеві систем	4
19	Порушення функцій нирок. Характеристика захворювань нирок	4
20	Патоморфологія вагітності, постпартального і перинатального періодів	6
21	Патофізіологія порушення функцій нервової системи	4
22	Патофізіологія порушення функцій ендокринної системи	4
	Усього	110

9. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
поточний контроль, який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання індивідуального завдання; проведення консультацій та відпрацювань.	50%

підсумковий контроль, який здійснюється у ході проведення іспиту (заліку).	50%
--	-----

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань, кейсів, практичних завдань, іспит (залік)
-------------------------------------	---

10. Питання до іспиту

Теоретичні питання:

- 1) Хвороба: визначення, стадії.
- 2) Термінальні стани. Найважливіші методи реанімації.
- 3) Патогенна дія термічного фактора: гіпер- і гіпотермія, відмороження і опік, застуда.
- 4) Види йонізуючого випромінювання. Первинний механізм дії йонізуючих променів.
- 5) Гостра променева хвороба: форми та стадії.
- 6) Дія зниженого атмосферного тиску на організм. Сидром декомпресії.
- 7) Дія підвищеного атмосферного тиску на організм. Кесонна хвороба.
- 8) Патогенна дія електричного струму на організм.
- 9) Види мутацій. Найважливіші мутагени.
- 10) Методи діагностики спадкових хвороб.
- 11) Типи передачі спадкових хвороб.
- 12) Хромосомні хвороби.
- 13) Ферментопатії.
- 14) Принципи профілактики і лікування спадкових хвороб.
- 15) Конституція, класифікація конституційних типів за Зіго і Чорноручьким.
- 16) Діатези: види, коротка характеристика.
- 17) Порухнення нервової, ендокринної та імунної системи в разі старіння.
- 18) Фагоцитоз: визначення, стадії та механізми.
- 19) Система мононуклеарних фагоцитів.
- 20) Імунодефіцитні захворювання. Класифікація, приклади.
- 21) Імунодепресивні стани. СНІД.
- 22) Алергія: визначення поняття, причини, класифікація алергійних реакцій за методами Кумбса і Джелла.
- 23) Стадії алергійних реакцій.
- 24) Найважливіші медіатори алергії.
- 25) Аутоалергія. Механізми формування ауторезистенції.

- 26) Артеріальна та венозна гіперемія.
- 27) Ішемія. Стаз.
- 28) Тромбоз. 29) Емболія.
- 30) Запалення: визначення, основні компоненти запальної реакції, місцеві ознаки.
- 31) Медіатори запалення.
- 32) Альтерація при запаленні.
- 33) Порушення місцевого кровообігу при запаленні.
- 34) Ексудація й еміграція при запаленні. Види ексудатів.
- 35) Гарячка: визначення, види гарячки за походженням, роль екзо- та ендогенних пірогенів.
- 36) Стадії гарячкової реакції.
- 37) Види температурних кривих.
- 38) Пухлини: визначення, поняття, види анаплазій.
- 39) Морфологічна анаплазія пухлинної тканини.
- 40) Біохімічна і фізико-хімічна анаплазія.
- 41) Канцерогени: їх класифікація. Приклади.
- 42) Три етапи в патогенезі пухлинного росту.
- 43) Методи експериментального вивчення пухлин.
- 44) Ознаки доброякісних і злоякісних пухлин.
- 45) Голодування, його види. Характеристика періодів повного голодування.
- 46) Білково-калорійна недостатність.
- 47) Цукровий діабет, його типи.
- 48) Інсулінозалежний цукровий діабет.
- 49) Інсулінонезалежний цукровий діабет.
- 50) Основні симптоми цукрового діабету, їхній патогенез.
- 51) Експериментальні гіперглікемії.
- 52) Етапи порушення жирового обміну. 53) Ожиріння.
- 54) Атеросклероз: визначення, стадії патогенезу.
- 55) Форми ліпопротеїдів крові, їхня роль у виникненні атеросклерозу.
- 56) Спадкові аномалії обміну амінокислот.
- 57) Дегідратації, види, причини і механізми розвитку.
- 58) Набряки, етіологічна і патогенетична класифікація.
- 59) Ацидоз.
- 60) Алкалози.

- 61)Зміни загального об'єму крові — класифікація, приклади.
- 62)Крововтрата. Негайні і віддалені механізми компенсації.
- 63)Синдром дисемінованого внутрішньосудинного зсідання крові.
- 64)Анемія. Визначення поняття, патогенетична класифікація.
- 65)Гемолітичні анемії.
- 66)Залізодефіцитні анемії.
- 67)67 . В12-дефіцитні анемії.
- 68)Лейкоцитози і лейкопенії. Лейкемічні реакції.
- 69)Гострі лейкози. Етіологія, патогенез.
- 70)Хронічні лейкози. Етіологія, патогенез.
- 71)Картина крові при різних видах лейкозу.
- 72)Серцева недостатність при ураженні міокарда.
- 73)Серцева недостатність від перевантаження.
- 74)Гіпертрофія міокарда.
- 75)Інфаркт міокарда, етіологія, патогенез.
- 76)Аритмії, класифікація.
- 77)Атріовентрикулярна блокада. Синдром Морганьї—Едамса —Стокса.
- 78)Прояви декомпенсації серця.
- 79)Гіпертонічна хвороба. Етіологія, патогенез.
- 80)Експериментальні моделі гіпертонічної хвороби.
- 81)Задишка, періодичне і термінальне дихання. Апноє. 82) Гіпоксія.
- 83)Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки — етіологія, патогенез.
- 84)Розлади травлення, пов'язані з порушенням виділення жовчі і підшлункового соку. 85) Жовтяниці.
- 86)Дифузний гломерулонефрит — етіологія, патогенез, експериментальні моделі.
- 87)Гостра ниркова недостатність — причини, стадії.
- 88)Хронічна ниркова недостатність. Етіологія. Патогенез.
- 89)Уремія.
- 90)Прояви ниркової недостатності: набряки, артеріальна гіпертензія, анемія, ацидоз.
- 91)Центральні, периферичні та залозисті механізми ендокринних розладів.
- 92)Гіперфункція адено- і нейрогіпофіза.
- 93)Гіпофункція адено- і нейрогіпофіза.
- 94)Гіперфункція щитоподібної залози.
- 95)Гіпофункція щитоподібної залози.

- 96) Гостра і хронічна недостатність надниркових залоз.
- 97) Гіперфункція кіркового і мозкового шару надниркових залоз.
- 98) Паралічі і парези.
- 99) Рухові розлади при ураженні мозочка.
- 100) Біль. Патогенез болю.
- 101) Гострий біль, його види. Хронічні больові синдроми.
- 102) Порушення нервової трофіки. Нейродистрофічний процес.
- 103) Порушення функцій вегетативної нервової системи. Вегетативна дистонія.
- 104) Етіологія і патогенез неврозів.
- 105) Альтерація. Види дистрофій.
- 106) Тромбоз, емболія (поняття, види, наслідки).
- 107) Гостре та хронічне венозне повнокров'я.
- 108) Шок (види, наслідки). ДВЗ-синдром.
- 109) Запалення (види, стадії).
- 110) Імунні реакції (механізми, види).
- 111) Регенерація (визначення, види). 112) Атрофія.
- 113) Доброякісні та злоякісні пухлини.
- 114) Бронхопневмонії (патогенез, ускладнення, наслідки).
- 115) Хронічний бронхіт, емфізема (патогенез, види, ускладнення).
- 116) Атеросклероз (фактори ризику, морфологічні прояви).
- 117) Гіпертонічна хвороба (види, морфологічні прояви, ускладнення).
- 118) Хронічна ішемічна хвороба серця (види). Інфаркт міокарда (стадії, ускладнення) 119) Ангіна (види, ускладнення).
- 120) Гострий гастрит, ерозії, гострі виразки.
- 121) Хронічний гастрит (патогенез, ускладнення). 122) Виразкова хвороба (патогенез, ускладнення).
- 123) Перитоніт (види, ускладнення).
- 124) Токсична дистрофія печінки. Печінково-клітинна недостатність.
- 125) Гепатити (види, патогенез, ускладнення).
- 126) Цирози печінки (визначення, види). Портальна гіпертензія.
- 127) Жовчнокам'яна хвороба. Жовтяниця (види).
- 128) Гломерулонефрит (види, патогенез, наслідки).
- 129) Пієлонефрит (види, патогенез, наслідки).
- 130) Гостра та хронічна ниркова недостатність.
- 131) Висхідні інфекції статевих органів (види, ускладнення).

- 132) Ускладнення перипартального періоду.
- 133) Ембріопатії, фетопатії (види).
- 134) Пологова травма (види, наслідки).
- 135) Дистрес-синдром новонароджених.
- 136) Гострі респіраторні вірусні інфекції.
- 137) Дифтерія.
- 138) Туберкульоз.
- 139) Черевний тиф. Сальмонельоз.
- 140) Дизентерія. 141) Вірусний гепатит.
- 142) СНІД.

11. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЕКЗАМЕНУ/ ЗАЛІКУ

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно конкретним цілям з кожної теми на основі комплексного оцінювання знань студента, що включає контроль вхідного рівня знань, рівень теоретичної підготовки, якість виконання практичної роботи, результати вихідного контролю рівня знань. При оцінюванні навчальної діяльності здобувачів перевага надається стандартизованим методам контролю:

тестуванню, структурованим письмовим роботам, структурованому за процедурою контролю практичних навичок в умовах, що наближені до реальних.

Оцінювання поточної успішності здійснюється на практичному занятті за чотирибальною шкалою («5», «4», «3», «2»).

Контроль самостійної роботи студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Теми, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюються при підсумковому контролі.

Проміжний контроль здійснюється проведенням перевірки практичних навичок після кожного розділу дисципліни.

Підсумковий контроль здійснюється проведенням заліку та екзамену. До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали всі види робіт, що передбачені навчальною програмою, успішно пройшли усі перевірки практичних навичок та середній бал яких не менш за мінімальний (3,0).

12. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ (для іспиту / заліку)

Підрахунок кількості балів за 200-бальною системою здійснюється перед підсумковим контролем (або на останньому занятті для дисциплін, формою контролю яких є залік) на підставі отриманих здобувачем оцінок за традиційною шкалою під час вивчення дисципліни, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА) оцінок за традиційною шкалою, округлене до 2 (двох) знаків після коми.

Середня оцінка за поточну діяльність конвертується у бали згідно 200-бальної шкали перерахунку традиційних оцінок у рейтингові бали. Для зручності наведені таблиці перерахунку для 200-бальної шкали.

**Таблиця відповідності шкал оцінювання
навчальних досягнень здобувачів вищої освіти**

Показник успішності (у балах)	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою		
		4-х бальна шкала	Екзамен або диференційований залік	Залік
170-200	A	5 (відмінно)	відмінно	зараховано
164-169	B	4 (добре)	добре	
140-163	C			
127-139	D			
120-126	E	3 (задовільно)	задовільно	не зараховано (з можливістю повторного складання)
70-119	FX	2 (незадовільно)	незадовільно (з можливістю повторного складання)	
0-69	F		незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	не зараховано (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА Базова

1. Патологічна фізіологія [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. – Електрон. текст. дані. – Луцьк, 2021. – 166 назв
2. ДОСТУП: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/19877/1/pat_phiz.pdf 3. Патофізіологія : підручник/ М.Н. Зайко, Ю.В.Биць, М.В. Кришталь та ін.; за ред. М.Н. Зайка, Ю.В. Биця, М.В. Кришталь. -6-є вид. переробл. І допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2017. – 736 с.: іл. +4 с кольор.вкл.(основна)
4. Патологічна фізіологія : лабораторний практикум / уклад. А. Г. Моренко ; Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. – Луцьк, 2020. - 74 с.

5. Сілка Ю. В. Сілка ЮВ Медична ембріологія з основами тератології: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів МОЗ України: ЮВ Сілка, МП Веропотвелян, НО Данкович; за заг. ред. і передм. Юрій Богданович Чайковський.–Вінниця: Нова книга, 2019.–206 с. ISBN 978-966-382-745-2 //Morphologia. – 2021. – Т. 15. – №. 2. – С. 89-91.
6. Посібник з патологічної фізіології до практичних занять і самостійної роботи студентів. Частина 1. Загальна патологія / К.: Видавництво КІМ, 2022, 128 с.
7. Фізіологія людини з основами вікової фізіології: Методичні рекомендації до лабораторних занять / Лупаїна І. С., Ляшевич А. М. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. – 120 с.
8. Патоморфологія: національний підручник (ВНЗ IV р. а.) / за ред. В.Д. Марковського, В.О. Туманського - 2015 - 936 с.

Допоміжна

1. Атаман О.В. Патологічна фізіологія в запитаннях і відповідях. — Вінниця: Нова книга, 2007.
2. Бондар Я.Я., Файфура В.В. Патологічна анатомія і патологічна фізіологія людини: підручник. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. — 494 с.
3. Патологічна анатомія / За ред. В.М. Благодарова та П.І. Червяка. — К.: Генеза, 1997. — 512 с.
4. Патофізіологія: підручник / За ред. М.Н. Зайка, Ю.В. Биця. — К.: Медицина, 2010. — 704 с.
5. Патофизиология в рисунках, таблицах и схемах / Под ред. В.А. Фролова и др. — М.: Медицинское информационное агентство, 2003.
6. Касевич Н.М. Медсестринська етика і деонтологія: підручник. — К.: Медицина, 2010. — 200 с.
7. Михалевич Р.Ф. Анатомія та фізіологія з основами патології в запитаннях і відповідях. — К.: Здоров'я, 2002. — 187 с.
8. Посібник з анатомії та фізіології з основами патології / Сакевич В.І. та ін. — К.: Здоров'я, 2003. — 36 с. 9. Анатомія та фізіологія людини з патологією / Федонюк Я.І. та ін. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2001. — 680 с.

Інформаційні Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (ст. 16). [Електронний ресурс].
Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc_2.nsf/link_1/T141556.html.
  3. Наказ МОН України від 05.12.18р. № 1344. «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 223 «Медсестринство» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти». [Електронний ресурс. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/223-medsestrinstvo-bakalavr.pdf>.
  4. Наказ МОЗ України від 01.06.2013 р. «Про затвердження протоколів медичної сестри (фельдшера, акушерки) з догляду за пацієнтом та виконання основних медичних процедур та маніпуляцій». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0460282-13>.
- Центр тестування – база ліцензійних тестових завдань «Крок»: <http://testcentr.org.ua/>